

15. stoletju. Več razprav je posvečenih pastirstvu madžarskega Alfölda, ki je ohranilo mnogo vzhodnih prvin in je zato važen vir za študij polnomadskih ter drugih oblik. Pregled živinoreje v Sloveniji »vodi k drugim tipskim območjem, je vezni člen med živinorejo v prej obravnavanih območjih in med Alpami ter sredozemskim prostorom« (iz urednikovega uvoda, str. VII).

Seznam strokovnih izrazov, sestavljen po jezikih, po svoje izpričuje, kako so prvine v živinoreji obravnavanih območij med seboj povezane in kakšne široke vidike nudijo za raziskavanje vseh vrst. Za to bo dalo prav pričujoče delo povsod nove pobude, saj jih bo tudi v veliki meri olajšalo.

Vilko Novak

Édit Fél. Ungarische Volksstickerei. Budapest 1961, str. 134.

Pomembna raziskovalka madžarskih noš, ljudske umetnosti in nekih drugih področij ljudske kulture, Édit Fél, je izdala v založbi Corvina zelo lepo opremljen, mednarodnemu svetu dostopen pregled madžarskih vezenin. Med 65 strani besedila je razvrščenih dokaj risb in nalepljenih osem barvnih slik. Za besedilom pa sledi na finem papirju še 64 slik, tako da je besedilo odlično pozorjeno.

V prvem poglavju obravnava avtorica vezenine na lanenih tkaninah, predvsem na posteljnini (pregrinjala, prevleke za zglavnike) in na delih noše, zlasti ženske. Drugo poglavje je namenjeno luknjičastim vezeninam s ploščatim vbo-dom in to je edina vrsta vezenin, ki jo poznajo vse madžarske etnične skupine. Tudi to uporabljajo predvsem na robovih posteljninih rjuh, prevlek za zglavnike, a tudi na moških in ženskih srajcrah, rutah ter predpasnikih. Vzorci te vrste so stari, izdelovali so jih že pred mnogimi stoletji, toda niso docela izvirni, marveč dokazujejo udeležbo Madžarov pri skupni evropski tehniki od rene-sance dalje. Zelo stari primerki so ohranjeni tudi v tehniki štetja niti, ki so jo v raznih madžarskih pokrajinah različno prilagajali in razvijali. Značilne stvaritve madžarskega vezenja na lanenih vezeninah vidi avtorica v vzorcih, ki so svobodno zasnovani, ne pa v geometričnih vzorcih. Te vrste delom posveča posebno obširno poglavje, v katerem zasleduje razvoj te tehnike v plemiških vezeninah, v njihovih zvezah z ostalo Evropo in z Vzhodom (Turki). Od plem-stva so jih prevzemali meščani in kmetje.

Drugi del razprave je posvečen vezeninam na krznarskih in krojaških delih. Te so bile zaradi velike razširjenosti raznih vrst kožuhov zelo razvite, nudijo učinkovite vzorce, raziskovalcu pa postavljajo mnogo vprašanj tako iz ljudske obrti kakor s področja noše in ljudske umetnosti. Tudi za nas Južne Slovane so te ugotovitve zelo pomembne zaradi naših stikov z madžarsko nošo v pa-nonskem območju, pa tudi v ostalih območjih bomo našli kaj sorodnega. Tako je posebno poglavje o »szürü« — naši siríni (Prekmurje idr.) — grobem suknu, iz katerega so izdelovali plašče.

Potem, ko je pisateljica podala še strnjen povzetek, v katerem je nakazala glavna vprašanja iz razvoja madžarskih vezenin posebej v zadnjih dveh sto-letjih, prikazuje v zaključnem poglavju, tiskanem v petitu in opremljenem s številnimi risbami, v nadrobnejši tehniki vezenja, o čemer v glavnem besedilu ni mogla toliko govoriti, ker slika o tehniki ne bi bila enotna.

Madžari so posvečali od nekdaj veliko pozornost takó študiju svojih noš kot vezenin. Dela Istvána Györffyja, Gertrud Palotay in drugih so podala že lepe preglede in nadrobne prikaze nekaterih vprašanj. V peštanskem Etnografskem muzeju imajo zbranih 30.000 vezenin, ki so rabile pisateljici pričujočega dela, poleg gradiva v tamkajšnjem Narodnem muzeju in številnih pokrajinskih muzejih ter zasebnih zbirkah. Pričujoče delo moremo vzeti v roke kot zanesljivo strokovno dognanje in obravnavanje ter ga nujno kot koristno uporabljati pri raziskavanju naših noš in vezenin.

Vilko Novak